

Vreemde wezens

door Nicky de Boer

POËZIE
PALEIS

Doelgroep: Basisonderwijs: midden- /bovenbouw

Duur: +/- een uur

INTRODUCTIE

Deze les gaat over vreemde wezens uit volksverhalen. Wat zijn vreemde wezens eigenlijk? En welk beeld hebben de kinderen bij deze wezens?

Groepsgesprek (5-10 minuten)

Voer een gesprek met de kinderen over vreemde wezens.

- Waar denken de kinderen aan bij vreemde wezens?
- Bestaan ze echt? Of is het fantasie?
- Hoe ziet zo'n wezen eruit?

Lees het gedicht hiernaast voor en praat erover met de kinderen. Vraag bijvoorbeeld:

- Waar gaat het gedicht over?
- Hoe ziet de onderwaterdame eruit?
- Is de onderwaterdame gevaarlijk?
- Zal ze echt bestaan?

VOLKSVERHALEN

Verdieping (5 minuten)

Vertel de kinderen iets over volksverhalen en lees een volksverhaal voor.

In het verleden werden er vaak verhalen verteld over vreemde wezens, dit zijn volksverhalen. Die volksverhalen vertelden de mensen aan elkaar. Jouw buurman vertelde je bijvoorbeeld een verhaal over een spook, dat jij weer aan je broer of zus kon vertellen. Die vertelde het vervolgens weer aan iemand anders. Zo werden deze verhalen nooit vergeten, waardoor wij een aantal verhalen nu nog steeds kennen.

In de bijlage van deze lesbrief is een aantal Groningse volksverhalen toegevoegd. Kies een verhaal of zoek op internet naar een verhaal uit uw eigen omgeving en lees dit aan de kinderen voor.

De onderwaterdame

(gemaakt bij een schilderij van Marc Chagall)

*De onderwaterdame
ligt als gewoonlijk
onder water
op een donkergrijze steen*

*Naast de onderwaterdame
zwemt een groen, slijmerig, monsterachtig
beest*

*Boven de onderwaterdame
zwemt een egel-roofvis
met gevaarlijke stekels*

*De maan schijnt
halfmond
in het water*

*De onderwaterdame
buigt zich naar het groene slijmerige monster
en ... kijkt om zich heen*

Rowan de Koning

Uit: *Er zit een gaatje in de wereld*,
Poëziepaleis, 2013.

Informatie verzamelen (15 minuten)

Zorg dat alle kinderen een pen en papier hebben. Na het voorlezen beantwoorden de kinderen de onderstaande vragen op hun papier. Niet alle antwoorden staan in de tekst, de kinderen gebruiken hier hun eigen fantasie. Er zijn geen foute antwoorden.

1. Hoe ziet het wezen uit het verhaal eruit? Noem minstens drie kenmerken.
2. Beschrijf de plek waar je het wezen tegen kunt komen.
3. Hoe gedraagt het wezen zich? Noem in ieder geval twee dingen die opvallen. Bijvoorbeeld: beweegt het snel of langzaam. Hoe beweegt het? Schreeuwt het? Fluistert het? Of maakt het een heel ander geluid?
4. Welk gevoel krijg jij bij het zien van het wezen?

Kladgedicht maken (15 minuten)

Gebruik je antwoorden over het wezen om een gedicht te maken. Beantwoord de vragen hieronder.

Gebruik je fantasie om een zo spannend, mooi of grappig gedicht te schrijven.

1. Beschrijf de plek waar je bent en op welk moment je daar bent.
2. Het wezen verschijnt, wat zie je? Gebeurt er iets? Je hoeft niet per se te vertellen waarover je schrijft, dan is het extra spannend voor de lezer.
3. Vertel wat jij nu doet. Alles mag!
4. Geef je gedicht tot slot een titel. Denk na of je het wezen wilt noemen, of dat je iets anders uit het gedicht wilt gebruiken voor je titel.

Voorbeeld over een spook

1. Het is wit. Een beetje doorzichtig en heeft alleen ogen. De mond en neus kan ik niet zien.
2. 's Nachts, in het donker. Op de zolder van een oud en verlaten huis.
3. Het is heel stil. Het kan door muren heen zweven. Je kunt het niet aanraken, je voelt het niet, je kunt het alleen zien. Het komt steeds een beetje dichterbij en wil mij in een hoek drijven.
4. Ik word een beetje bang en voel een koude wind. Maar ik wil sterker zijn dan het spook.

Definitief gedicht maken (10 minuten)

Gedichten bestaan vaak uit korte zinnen. Soms lopen zinnen door op de volgende regel en soms laat een dichter woorden weg.

- Kun je de zinnen in jouw gedicht korter maken?
- Kijk of je langere zinnen in tweeën kunt knippen.
- Staan er woorden in je gedicht die niet zo mooi klinken? Zou je die woorden kunnen vervangen door andere woorden?
- Schrijf de definitieve versie van het gedicht op.

Bespreken (5 minuten)

Praat na over het schrijven van het gedicht en de vreemde wezens:

- Wat was het leukste om te doen?
- Wie wil zijn gedicht voorlezen?

De gedichten kunnen ingestuurd worden voor de dichtwedstrijd Kinderen & Poëzie van het Poëziepaleis. Ieder jaar wordt er een dichtbundel gepubliceerd met de honderd allermooiste gedichten, geschreven door kinderen.

Voorbeeldgedicht

Warme spoken

*In het maanlicht
dwaal ik
door het oude huis
van mijn oma.*

*Een waas van wit licht
op de zolder
waar ik zocht
naar oude geesten
tussen het stof.*

*Ik bevries van angst
of van de kou
en wikkel een groot en warm
wit laken om me heen*

Vreemde wezens

ANTWOORDBLAD

Gedicht

Hiernaast vind je een gedicht, geschreven door Rowan de Koning (7 jaar).

Lees het gedicht en praat er samen over. Probeer samen de volgende vragen te beantwoorden:

- Waar gaat het gedicht over?
- Hoe ziet de onderwaterdame eruit?
- Is de onderwaterdame gevaarlijk?
- Zal ze echt bestaan?

Doen: informatie verzamelen

Bedenk hoe jouw vreemde wezen eruit ziet. Er zijn geen foute antwoorden.

De onderwaterdame

(gemaakt bij een schilderij van Marc Chagall)

*De onderwaterdame
ligt als gewoonlijk
onder water
op een donkergrijze steen*

*Naast de onderwaterdame
zwemt een groen, slijmerig, monsterachtig
beest*

*Boven de onderwaterdame
zwemt een egel-roofvis
met gevaarlijke stekels*

*De maan schijnt
halfmond
in het water*

*De onderwaterdame
buigt zich naar het groene slijmerige monster
en ... kijkt om zich heen*

Rowan de Koning

Uit: *Er zit een gaatje in de wereld*,
Poëziepaleis, 2013.

1. **Hoe ziet het wezen uit het verhaal eruit? Noem minstens drie kenmerken.**

2. Beschrijf de plek waar je het wezen tegen kunt komen.

3. Hoe gedraagt het wezen zich? Noem in ieder geval twee dingen die opvallen.
Bijvoorbeeld: Beweegt het snel of langzaam. Hoe beweegt het? Schreeuwt het?
Fluistert het? Of maakt het een heel ander geluid?

4. Welk gevoel krijg jij bij het zien van het wezen?

Voorbeeld over een spook:

1. *Het is wit. Een beetje doorzichtig en heeft alleen ogen.
De mond en neus kan ik niet zien.*
2. *'s Nachts, in het donker. Op de zolder van een oud en verlaten huis.*
3. *Het is heel stil. Het kan door muren heen zweven. Je kunt het niet
aanraken, je voelt het niet, je kunt het alleen zien. Het komt steeds
een beetje dichterbij en wil mij in een hoek drijven.*
4. *Ik word een beetje bang en voel een koude wind. Maar ik wil sterker
zijn dan het spook, dus ik probeer het weg te jagen.*

Doen: kladgedicht maken

Gebruik je antwoorden over het wezen uit de vorige opdracht om een gedicht te maken.

Beantwoord de vragen hieronder. Laat tussen de antwoorden een regel wit. Gebruik je fantasie om een spannend, mooi of grappig gedicht te schrijven.

1. Beschrijf de plek waar je bent en op welk moment je daar bent.
2. Het wezen verschijnt, wat zie je? Gebeurt er iets? Je hoeft niet per se te vertellen waarover je schrijft, dan is het extra spannend voor de lezer.
3. Vertel wat jij nu doet. Alles mag!
4. Geef je gedicht tot slot een titel. Denk na of je het wezen wilt noemen, of dat je iets anders uit het gedicht wilt gebruiken voor je titel.

Doen: Definitief gedicht maken

Gedichten bestaan vaak uit korte zinnen. Soms lopen zinnen door op de volgende regel en soms laat een dichter woorden weg. Kijk maar eens naar het voorbeeld hiernaast.

- Kun je de zinnen in jouw gedicht korter maken?
- Kijk of je langere zinnen in tweeën kunt knippen.
- Staan er woorden in je gedicht die niet zo mooi klinken? Zou je die woorden kunnen vervangen door andere woorden?
- Schrijf de nieuwe versie van het hieronder gedicht op.

Voorbeeldgedicht

Warme spoken

*In het maanlicht
dwaal ik
door het oude huis
van mijn oma.*

*Een waas van wit licht
op de zolder
waar ik zocht
naar oude geesten
tussen het stof.*

*Ik bevries van angst
of van de kou
en wikkel een groot en warm
wit laken om me heen*

De weerwolf

Volgens de legendes is de weerwolf een man of jongen die 's nachts verandert in een wild en woest dier. Het dier kan allerlei gedaantes aannemen. Meestal zijn het wilde, woeste dieren, maar ook wel eens dikke katers. Een weerwolf is veel groter dan een gewone wolf. Hij loopt rechtop en lijkt vaak op een dikke, zwarte, ruige hond met een korte staart. Soms hoort men hem huilen.

Er wordt gezegd dat je mensen die een weerwolf zijn kunt herkennen doordat ze meer haar op hun handen en voeten hebben en veel eelt op hun handen. Een weerwolf zou een gordel of een vel dragen, maar het schijnt dat niemand ooit zo'n gordel of vel in het echt gezien heeft. Door het vel of de gordel om hun naakte lichaam te dragen zouden deze mensen in een weerwolf kunnen veranderen.

Een weerwolf was heel heel gevaarlijk. Hij verscheurde schapen en joeg paarden en koeien de sloot in. Daarnaast viel hij mensen aan. Daarom hadden mensen vroeger manieren uitgevonden om zich tegen weerwolven te verdedigen. Volgens de verhalen kon je dit doen door iets van stof naar de weerwolf te gooien, bijvoorbeeld een schort of een zakdoek, bij voorkeur een rode.

Onderstaand verhaal gaat over een weerwolf uit Marum:

Een verliefd stelletje dat bijna met elkaar zou gaan trouwen was onderweg van Marum naar Frieschepalen. Plotseling liet de jongen zijn paard en wagen stoppen en zei tegen zijn vriendin dat hij even weg moest. Hij waarschuwde haar dat als er iets raars op haar afkwam, zij daar het beste iets naartoe kon gooien. Het maakte niet uit wat.

Vlak nadat haar vriend verdwenen was, kwam er een dikke, ruige wolf met gloeiende ogen op het meisje af. Ze had geen tijd meer om te ontsnappen. Ze kon geen kant meer op. Snel greep ze haar schort en gooide dat naar het beest. Meteen vluchtte het dier weg. Even later kwam de vriend van het meisje weer aangelopen. Hij ging naast haar zitten en zij vertelde hem wat haar was overkomen. Terwijl ze haar verhaal vertelde, zag ze dat er bij haar vriend draden tussen zijn tanden zaten. Tot haar grote schrik zag ze dat de draden van haar schort afkomstig waren. Ze twijfelde geen moment en maakte meteen de verkeering uit.

Uit: *Heksen en Duivelsverhalen in Groningerland* door mevr. Huizenga

Witte Wieven

Je kent ze misschien wel, de mistige flarden die aan het begin van de avond of 's morgens vroeg boven de velden hangen. We noemen ze witte wieven of witte juffers. Volgens de verhalen waren dit vrouwelijke spookverschijningen die eeuwig rondzweven. Ze kwamen aangevlogen over mistige velden en onherbergzame gebieden, maar ze waren ook te vinden bij wierden, kruispunten, bruggen, kerkhoven, kloosters of bij borgen en kastelen.

Hoewel ze spookachtig overkwamen, waren witte wieven eigenlijk ongevaarlijk. Ze verschenen tijdens het spookuur, tussen twaalf en één uur 's nachts. Dan sprongen en dansten ze in het rond.

Er zijn verhalen bekend waarin de wieven dansen rond een beukenboom. In hun eentje, met zijn tweeën of drieën. In andere verhalen bewaken witte wieven een schat, zoals de witte wieven in het Marumer bos. Volgens de verhalen bevond zich daar in een heuveltje aan de noordoostkant van het bos een schat. Inmiddels is deze heuvel afgegraven en staat er gewoon een huis. De schat is nooit gevonden...

In andere verhalen dronken de witte wieven thee met elkaar, maar wel op een ongewone plek. Bijvoorbeeld ten noorden van Kantens, op een driesprong. Daar zaten soms drie witte wieven aan een klein tafeltje in het gras gezellig samen thee te drinken.